

SPORT O‘YINLARIDA DASTLABKI O‘RGATISH JARAYONINING AXAMIYATI

Ashurov Asadillo

ADU Jismoniy madaniyat nazariyasi va metodikasi kafedrasida dotsent.

Annotatsiya: Har bir tayyorgarlik turida o‘zining yetakchi omillari borki, ular yordamida ko‘zlagan maqsadga erishiladi. Shu bilan birga barcha turdagi tayyorgarliklar bir-biri bilan uzviy bog‘liq. Misol uchun agar o‘quvchi jismoniy yaxshi tayyorlanmagan bo‘lsa, u hujum xarakterlarini texnik mashqini yaxshi bajara olmaydi. Bunday holda o‘quvchini jismoniy tomondan chiniqtirish, xujum xarakterlarini mukkamal darajaga ko‘tarish uchun ko‘p marta takrorlashni talab etadi.

Kalit suzi: poydevori, texnik, to‘pni, psixologik, biomexanik, ma’lumot, maxfiy, jismoniy, barkamollik.

Abstract: Each type of preparation has its own leading factors, with the help of which the desired goal is achieved. At the same time, all types of preparations are inextricably linked. For example, if a student is not physically well prepared, he will not be able to perform the technique of attacking movements well. In this case, training the student from the physical side requires many repetitions to improve the attack movements to a perfect level.

Key words: foundational, technical, ball, psychological, biomechanical, information, secret, physical, perfection.

Аннотация: Каждый вид подготовки имеет свои ведущие факторы, с помощью которых достигается желаемая цель. При этом все виды препаратов неразрывно связаны между собой. Например, если ученик недостаточно физически подготовлен, он не сможет хорошо выполнять технику атакующих движений. В этом случае тренировка ученика с физической стороны требует множества повторений, чтобы довести атакующие движения до идеального уровня.

Ключевые слова: основополагающее, техническое, мячовое, психологическое, биомеханическое, информационное, тайное, физическое, совершенство.

Sport malakalariga dastlabki o‘rgatish jarayoni ko‘p yillik sport tayyorgarligi tizimining asosiy poydevori sanaldadi. Dastlabki o‘rgatish tizimi o‘z tashkiliy, uslubiy, ilmiy va moddiy-texnika nuqtai nazaridan qanchalik puxta asoslangan va sifatli o‘zlashtirilgan bo‘lsa, shunchalik sport o‘rinbosarlarini tayyorlash yo‘li qisqaroq va osonroq bo‘ladi. Ammo bu, albatta, mutaxassisning bilimiga, maxoratiga, kasbiy ko‘nikma va malakalariga bevosita bog‘liq bo‘ladi. Shuning uchun mutaxassislarni tayyorlashga mo‘ljallangan o‘quv dasturining eng e‘tiborli va asosiy bo‘limlaridan biri boshlang‘ich o‘rgatish uslubiyati (texnologiyasi) bo‘lib hisoblanadi.

Musobaqa jarayonida samarali natijaga erishishning asosiy shart-sharoitlaridan biri – bu sportchilarning texnik tayyorgarligi, texnik mahorati takomillashgan darajada bo‘lishidir. Demak, o‘rgatish jarayonining dastlabki va asosiy maqsadi bu o‘yin texnikasini mukammal o‘zlashtirishdir. Harakat – (o‘yin) malakalari – to‘pni uzatish, qabul qilish (himoya), to‘pni o‘yinga kiritish, zarba berish, to‘siq qo‘yish – belgilangan bosqichlarda, ma’lum uslublar va vositalar yordamida o‘zlashtiriladi, mukammallashtiriladi, takomillashtiriladi. Mazkur jarayon pedagogik, bio-psixologik va biomexanik qonuniyatlar asosida amalga oshiriladi. O‘rgatish

jarayoni – bu maxsus pedagogik jarayon bo‘lib, murabbiydankatta mahorat, kasbiy tayyorgarlikni talab qiladi. Lekin shunday bo‘lsada, harakatni (o‘yin malakasini) ijro etish texnikasiga o‘rgatish boshqa ahamiyatli sabablarga ham bog‘liqdir: bolaning faolligi, mashg‘ulotlarning soni, sifati, davom etish muddati, yordamchi texnik uskunalar, mashg‘ulot o‘tkaziladigan joyning shart-sharoitlari, bolaning qiziqishi, harakat «zaxirasini kattaligi», tajribasi va h.k..

Shuni ham aytish zarurki, harakat texnikasini o‘zlashtirish muddati bolaning oilaviy muxitiga, uning ijtimoiy va iqtisodiy imkoniyatiga hamda ruhiy holatiga ham bog‘liqdir. Yuqorida keltirilgan ma’lumot va o‘rgatish jarayonida e’tiborga olinadigan omillar ma’lum uslubiy tartibda asoslangan rejalashtiruv hujjatlaridan joy olishi kerak. Bundan tashqari bolaning ichki «maxfiy» ochilmagan imkoniyatlarini hamda mavjud omillarni aniqlash tanlov dasturi va mashqlari yordamida amalga oshirilishi zarur. Olingan natijalar o‘rgatish uslublarini, bosqichlarini va texnologiyasini qo‘llashda tayanch omil bo‘lib xizmat qilishi kerak. Dastlabki o‘rgatish jarayoni bir necha bosqichlarda amalga oshiriladi va bu bosqichlarni har biri o‘ziga xos uslub va vositalarni o‘z ichiga oladi. Umumiy rivojlantiruvchi mashqlar sportchida jismoniy barkamollik va sportchi uchun zarur bo‘lgan harakat ko‘nikmalari va malakalarini sayqallash uchun qo‘llaniladi. Barcha mashqlar o‘z yo‘nalishiga mos ravishda birlashgan holda mashq qilishning maxsus tayyorgarligi asosiy qismlarini tashkil etadi: umumiy jismoniy, maxsus jismoniy, texnik, taktik, o‘yin tayyorgarligi.

Har bir tayyorgarlik turida o‘zining yetakchi omillari borki, ular yordamida ko‘zlagan maqsadga erishiladi. Shu bilan birga barcha turdagi tayyorgarliklar bir-biri bilan uzviy bog‘liq. Misol uchun agar o‘quvchi jismoniy yaxshi tayyorlanmagan bo‘lsa, u hujum xarakatlarini texnik mashqini yaxshi bajara olmaydi. Bunday holda o‘quvchini jismoniy tomondan chiniqtirish, xujum xarakatlarini mukkamal darajaga ko‘tarish uchun ko‘p marta takrorlashni talab etadi.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob halqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 48 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag‘ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo‘shma majlisidagi nutq. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2016. – 56 b.
3. Ayrapetyans L.R. Voleybol. //Uchebnik dlya visshix uchebnix zavedeniy.T.: Zar qalam. 2006. - 240 s.
4. Pulatov A.A., Israilov Sh.X. Voleybol nazariyasi va uslubiyati. // O‘quv qo‘llanma. T.:2007. – 148 b.
5. Pulatov A.A., Isroilov Sh.X., Qurbonova M.A., Kodirova M.A. I-IV kurs talabalari bilan seminar va uslubiy mashg‘ulotlar o‘tkazish bo‘yicha uslubiy ishlanmalar (voleybol nazariyasi va uslubiyati bo‘yicha). T., 2008. – 78 b.